

Foto: Ton Harland

In opdracht van het ministerie van Justitie heeft het bureau Van Dijk, Van Soomeren en Partners een evaluatie-onderzoek uitgevoerd naar de experimentele invoering van de Stop-reactie, een Halt-achtige aanpak voor kinderen tot twaalf jaar (twaalfminners). Zowel voor de professionals werkzaam in de justieteketen en de jeugdhulpverlening, als voor de betreffende kinderen en hun ouders voorziet de Stop-reactie in een behoefte. De inzet van Stop biedt een beter zicht op de doelgroep en maakt het mogelijk een zinvol vervolg, onder meer gericht op preventie, te geven aan het delictgedrag van twaalfminners.

21

Evaluatie van de Stop-reactie in het experimentele jaar

Preventie in de kinderschoenen

door Gert Jan Slump

Per 1 mei 1999 is de Stop-reactie op experimentele basis van start gegaan in alle arrondissementen. De Stop-reactie is een Halt-achtige aanpak van twaalfminners die Halt-waardige delicten hebben gepleegd, zoals vernieling, baldadigheid en (winkel)diefstal. Anders (of meer) dan bij de preventieve Halt-afdoening, die gericht is op minderjarigen vanaf twaalf jaar, ligt de nadruk bij de Stop-reactie op pedagogische ondersteuning van ouders bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheid. Omdat het aanbod aanvullend is op de ouderlijke verantwoordelijkheid en omdat kinderen beneden de twaalf jaar niet onder het minderjarigenstrafrecht vallen, is het aanbod vrijwillig en vrijblijvend.

Het landelijke experiment met de Stop-reactie vloeit voort uit de aanbeveling in de notitie *Kinderen en criminaliteit* (ministerie van Justitie, directie PJS, februari 1997) om voor twaalfminners die een Halt-waardig delict hebben gepleegd, een Halt-achtige reactie te ontwikkelen. Voorwaarden voor deelname aan een Stop-reactie

zijn (naast de al genoemde met betrekking tot leeftijd en delict):

- er is geen sprake van achterliggende problematiek
- het kind is *first offender*
- het kind heeft bekend
- de ouders geven toestemming voor deelname

Tijdens de experimentele fase is in opdracht van het ministerie van Justitie door het bureau Van Dijk, Van Soomeren en Partners een evaluatie-onderzoek uitgevoerd. In het rapport *Stop-reactie. Bereik, ervaringen en effecten tijdens het experimentele jaar* wordt verslag gedaan van dit onderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd middels een breed uitgezette registratieanalyse en aanvullend enquêteonderzoek; in vier Halt-regio's zijn interviews gehouden met vertegenwoordigers van betrokken instanties, ouders en kinderen die aan een Stop-reactie hebben deelgenomen.

Het traject

Een Stop-reactie start in de regel met

een intakegesprek met het kind en zijn ouders. In dat gesprek wordt uitgelegd wat de reactie inhoudt en wordt de ouders nogmaals toestemming voor deelname gevraagd. Vervolgens worden één of twee individuele bijeenkomsten of groepsbijeenkomsten met het kind gehouden. In de meeste gevallen krijgen de kinderen een huiswerkopdracht mee, afhankelijk van de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van het kind. De Stop-reactie wordt afgesloten met een gesprek met het kind en de ouders, waarin de opdrachten worden geëvalueerd en indien wenselijk een advies wordt gegeven over een vervolgetraject. De gemiddelde tijdsinvestering voor het kind varieert per Halt-bureau tussen de 1 en 4½ uur (exclusief intake en afronding).

Vijf Halt-bureaus hebben met subsidie van het ministerie van Justitie speciaal materiaal voor de Stop-reactie ontwikkeld. Voorbeelden van verwerkingsvormen zijn delict- en gedragsgerelateerde lesmodules gecombineerd met rollenspelen, delictgerelateerde stripverhalen gekoppeld aan een serie alledaagse situaties over normen en waarden, een computerspel in quizvorm over regels, motieven voor en gevolgen van normover-

De auteur is coördinator van de sector criminaliteitspreventie van onderzoeks- en adviesbureau Van Dijk, Van Soomeren en Partners in Amsterdam en coauteur van het eindrapport van het evaluatie-onderzoek naar de Stop-reactie.

Foto: Ton Harland

schrijdend gedrag en een persoonlijk werkboek dat gedurende de Stop-reactie wordt ingevuld. De verwerkingsvorm biedt in de praktijk steeds de insteek voor het gesprek tussen de Stop-medewerker en de kinderen.

Tijdens de Stop-reactie wordt aandacht besteed aan:

- normoverschrijdend gedrag
- het stellen van grenzen
- gevolgen van het gedrag voor het kind zelf en anderen (inclusief in veel gevallen het maken van excuses)
- het zoeken naar positieve gedragsalternatieven

1.700 kinderen

In het experimentele jaar werden bij 53 Halt-bureaus in totaal ruim 1.700 kinderen aangemeld voor een Stop-reactie. De meeste (53 van de 62) Halt-bureaus in Nederland maakten ten tijde van het onderzoek gebruik van de Stop-reactie. In totaal tien Halt-bureaus kregen in het experimentele jaar elk meer dan vijftig cliënten aangemeld.

Hoewel de voorwaarden voor de Stop-reactie, vastgelegd in de 'Stop-aanwijzing' van 1 april 1999, voor betrokken professionals voldoende helder zijn, blijkt dat niet alle op grond van de criteria voor Stop in aanmerking komende kinderen daadwerkelijk door de politie worden verwezen. Ook rijst, vooral op basis van de interviews met de ouders, de vraag of de Stop-reactie in bepaalde gevallen een passend aanbod is.

De meeste kinderen die aangemeld worden voor een Stop-reactie, hebben een (winkel)diefstal of vernieling of baldadigheid gepleegd (totaal 71%) en zijn 10 of 11 jaar (totaal 77%). Het overgrote deel van de deelnemers aan een Stop-reactie zijn jongens (88%). Tijdens het registratie-onderzoek en de aanvullende enquête is ook gekeken naar etniciteit. Van 65% van de Stop-cliënten is de etniciteit niet geregistreerd. Voor zover bekend is driekwart van de kinderen Nederlands. Door de onvolledige registratie kunnen hieraan geen harde conclusies worden verbonden.

Doorzetters en afhakers

Van de ruim 1.700 voor een Stop-reactie aangemelde kinderen heeft maar liefst 70% de Stop-reactie geheel doorlopen. Dat betekent dat het kind heeft voldaan aan alle verplichtingen en de zaak vervolgens succesvol wordt afgesloten. In 17% van de aanmeldingen haakten de ouders af. Uitval tijdens uitvoering van de Stop-reactie is minimaal. Ouders die afhaken, kunnen op basis van de interviews grofweg in drie groepen worden verdeeld: ouders die menen dat zij zelf al een passende reactie hebben laten volgen op het gedrag van het kind (en Stop te zwaar vinden), ouders die zich weinig zorgen (lijken te) maken om hun kind, en ouders die de Stop-reactie te licht vinden (vanwege het ontbreken van een strafkarakter, zoals vooral allochtone ouders vinden).

De gemiddelde doorlooptijd van de Stop-reactie van delict tot administratieve afsluiting is 64 dagen. Deze

doorlooptijden wijken niet af van die voor de Halt-afdoening. Voor de afhandeling door de politie (tot aanmelding bij het Halt-bureau) bedraagt de doorlooptijd gemiddeld 22 dagen en voor de afhandeling door het Halt-bureau (van aanmelding tot administratieve afsluiting) bedraagt de doorlooptijd gemiddeld 42 dagen. Deze constatering staat enigszins haaks op het karakter van de Stop-reactie, dat vooral door snelheid van handelen bepaald wordt. Die snelheid wordt ook aangemerkt als een van de belangrijkste voorwaarden voor de effectiviteit van de Stop-reactie.

Mening van betrokkenen

De Stop-reactie voorziet in een behoefte van professionals. De inzet van Stop biedt hun vooral zicht op een doelgroep die voorheen minder in beeld was. Aan de kinderen kan via Stop in een vroegtijdig stadium een direct op het delict gerichte reactie geboden worden. Voorheen werd hoofdzakelijk actie ondernomen, indien er een achterliggende (hulpverlenings)problematiek speelde. Als aandachtspunten noemen professio-

nals onder meer de koppeling van de inhoud van de Stop-reactie aan de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van het kind en (meer) gerichte verwijzing en samenwerking.

Ook voor de ouders voorziet de Stop-reactie in een behoefte. Ouders zijn vooral te spreken over het contact met de Halt-medewerkers. Dat komt vooral, doordat zij de gelegenheid krijgen in een persoonlijk gesprek over het gedrag van hun kind van gedachten te wisselen. Verder zeggen ouders dat de waarde van de Stop-reactie vooral is gelegen in het voorkomen van herhaling door hun kind. Kinderen leren vooral dat bepaalde dingen niet mogen en dat bij herhaling een ander-soortige reactie volgt. Sommige ouders uiten kritiek op de wijze waarop de politie optreedt tegenover de kinderen; het politiecontact zou meer moeten aansluiten op het (pedagogische) karakter van de Stop-reactie en meer in verhouding moeten staan tot de gepleegde feiten.

Kinderen die te maken hebben gekregen met een Stop-reactie, zijn vooral

onder de indruk van de reactie van hun ouders en het feit dat zij in aanraking zijn gekomen met de politie. Het contact met de Halt-medewerkers wordt ook door hen positief gewaardeerd. Vooral het feit dat zij op een normale manier kunnen praten over het gebeuren en de voor hen herkenbare werkvormen, worden hoog gewaardeerd. De meeste kinderen zijn zich overigens reeds bij aanvang van de Stop-reactie min of meer bewust van het feit dat zij iets gedaan hebben wat niet mag. Zij leren tijdens de Stop-reactie met name dat zij herhaling moeten voorkomen en vergroten vooral hun moreel besef. Het feit dat aandacht wordt besteed aan het maken van excuses, maakt veel indruk op de kinderen. Wel leidt dat soms tot onduidelijkheid, bijvoorbeeld als het maken van excuses niet in verhouding staat tot het aandeel van het kind in het gepleegde feit.

Halt-bureaus werken bij de uitvoering van de Stop-reactie vooral samen met de politie en Raad voor de Kinderbescherming (in dat laatste geval vooral bij recidive en achterliggende proble-

matiek). In sommige Halt-regio's is de aanpak van twaalfminners ingebed in een bredere structurele samenwerking, waardoor de effectiviteit van de Stop-reactie nog groter is en er meer mogelijkheden voor verwijzing zijn. Overigens wordt in de meeste regio's slechts incidenteel verwezen naar verdere hulpverlening.

De toekomst

Op basis van de resultaten van het evaluatieonderzoek zijn enkele aanbevelingen geformuleerd voor de toekomst van de Stop-reactie. Zo dient de uitvoering van de Stop-reactie te worden gecontinueerd. Bij verdere uitvoering zou echter wel aandacht besteed moeten worden aan de taakverdeling tussen de politie en het Halt-bureau in het kader van de verwijzing en toeleiding naar Stop. Gezamenlijke registratie van twaalfminners die in aanraking komen met de politie in verband met het plegen van Halt-waardige feiten, dient te worden verbeterd, zodat ook meer zicht verkregen wordt op de aard en omvang van (de criminaliteitsproblematiek binnen) deze groep. Ook intensivering van de samenwerking met instanties in het kader van de verwijzing voor verdere hulpverlening is voor verbetering vatbaar.

Voor een optimale inzet van de Stop-reactie is de rol van de ouders van cruciaal belang. Om hen op maat te kunnen bedienen zal de samenwerking met andere instanties verbeterd en de inzet van de Stop-reactie zorgvuldig afgewogen moeten worden. Voorlichting aan de ouders over de inhoud

en strekking van de Stop-reactie kan het bereik van de Stop-reactie verder vergroten. De oudercontacten dienen te worden uitgebouwd en tevens te worden gebruikt voor verdere signalering (en verwijzing).

De Stop-reactie dient een naar het kind toe deels geïndividualiseerd karakter te hebben, waarbij ook aandacht wordt besteed aan de 'niet-problematische' kant van de leefwereld van het kind. Het gaat daarbij om activiteiten en bezigheden die het kind aanspreken en om de vraag welke mogelijkheden daarvoor aanwezig zijn in de directe omgeving van het kind. Aandacht dient voorts te worden besteed aan de wijze waarop de politie optreedt tegenover twaalfminners voorafgaand aan de Stop-reactie: daarbij dient een pedagogische en preventieve (in plaats van een al te repressieve) insteek te worden gekozen.

Rekening houdend met het perspectief van ouders en kinderen wordt aanbevolen te streven naar een snelle doorlooptijd (maximaal vier weken). De meerwaarde van de Stop-reactie kan het beste worden gewaarborgd door de samenwerking met andere instellingen te verbeteren c.q. te intensiveren. Daarbij moet helderheid bestaan over het aanbod van de deelnemende instellingen en zullen op basis daarvan goede afspraken moeten worden gemaakt.

Knellende schoenen

De Stop-reactie verdient een vaste plek binnen de integrale benadering van de jeugdproblematiek en -criminaliteit. Pedagogisch inzicht en omzichtigheid gekoppeld aan doortastendheid zijn daarbij geboden. Het gaat immers om een problematiek in kinderschoenen. In elk geval biedt de investering in de Stop-reactie een bijdrage aan het op proactieve en preventieve wijze voorkomen van erger tijdens de fase waarin de (problema-

tiel van de) doelgroep uit de kinderschoenen gegroeid is. Er komt immers een moment waarop die schoenen gaan knellen.

Het rapport 'Stop-reactie. Bereik, ervaringen en effecten tijdens het experi-

mentale jaar' is gratis verkrijgbaar bij het ministerie van Justitie, Dienst PJS, mevr. C. Beaufort (kamer H 1636), Postbus 20301, 2500 EH Den Haag.

Woninginbraak in Europa

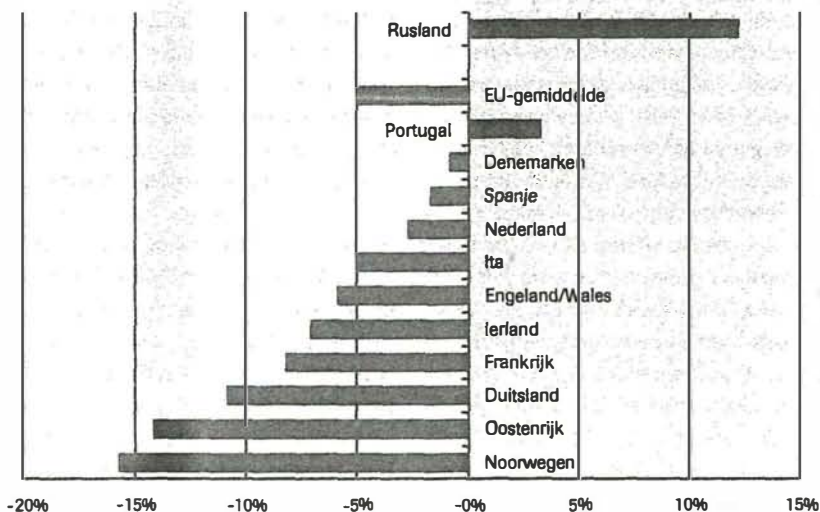
In bijna alle onderzochte landen in de Europese Unie is het aantal geregistreerde woninginbraken in 1999 gedaald ten opzichte van 1998. De gemiddelde daling voor de EU-landen tezamen bedraagt 5%.

Dat blijkt uit een internationale vergelijking van de criminele statistieken. In onderstaande grafiek is de relatieve daling c.q. stijging van het aantal geregistreerde woninginbraken weergegeven (1999 ten opzichte van 1998). Uit de grafiek blijkt dat in vrijwel alle geselecteerde EU-landen sprake is van een afname. Portugal vormt hierop een uitzondering. De sterkste afname

zien we in Noorwegen. Nederland blijft met -3% onder het EU-gemiddelde.

Rusland, het enige land in de grafiek dat geen deel uitmaakt van de EU, vertoont een sterke stijging van het aantal woninginbraken. Ook op andere fronten neemt de criminaliteit in Rusland toe. Uit de vergelijkende cijfers blijkt dat de geregistreerde criminaliteit in het algemeen in Rusland sterk gestegen is: met 12% in 1999 ten opzichte van 1998. Binnen de Europese Unie is de geregistreerde criminaliteit in het algemeen in 1999 gelijk aan 1998.

Woninginbraak in Europa, 1998 - 1999

Bron: *International comparisons of criminal justice statistics 1999, Home Office, mei 2001*